

337. Nagydém határa

(Veszprém megye) Ő, Ró, Á, Kk

2009 decembere és 2010 májusa között kiterjedt terepbejárásokat folytattunk a Nabucco gázvezeték dunántúli és Pest megyét érintő szakaszán, összesen 205 km hosszúságban, a nyomvonal 100-100 m-es szélességében. A téli idényben végzett terepbejárás során általában jó megfigyelési viszonyok között tudtunk vizsgálni, összesen 184 régészeti lelőhelyet azonosítottunk.

Nagydém területén hét lelőhelyet keresztesz a nyomvonal, többek között a középkori Nagydém falu helyszínét (*Útházi-dűlő*, KÖH 8592). Négy korábban ismeretlen lelőhely került elő a Sokorói-Bakony-ér két oldalán: *Paszkoncai-dűlő I., II., Páskum II., III.* (KÖH 74261, 74259, 74265, 74263).

REMÉNYI LÁSZLÓ – STIBRÁNYI MÁTÉ

338. Nagyecsed határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, N

2010. április 8-án helyszíni szemlét végeztünk a Nagyecsed–Mérk–Tiborszállás között tervezett szennyvízvezeték nyomvonalán.

Kocsordi-főcsatorna és Kraszna között (KÖH 74107) a dűlőút kétfelé ágazik, a Ny-i szakaszából mintegy 350 m után ÉK felé indul egy újabb ág, melynek középső része által átszelve azonosítottuk a szórványos leletanyagú lelőhelyet. Kevés késő bronzkori és népvándorlás kori(?) cserepet gyűjtöttünk felszínéről. Iránya ÉNy–DK, kiterjedése 90×160 m.

Wesselényi utcát folytató dűlőúttal (KÖH 74105) párhuzamosan a nyomvonal egy dombháton fut, ezért a Ny-i oldalán egy kivágásra ítélt gyümölcsös mögötti részt is megvizsgáltunk. Az úttól kb. 50 m-re találtuk meg a lelőhelyet, amely a geomorfológiai adottságok miatt minden bizonnyal átér az út K-i oldalára is. Intenzív, bronzkori kerámiával mutatkozó, ÉNy–DK irányú, 80×200 m kiterjedésű településnyom.

Munkatárs: Toldi Zoltán régész (Jósa András Múzeum).

PINTYE GÁBOR

339. Nagykanizsa-Miklósfa, Romlott-vár

(KÖH 20266)

(Zala megye) Kk, Kú

A Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága 2010. június 21. és július 30. között folytatott feltárást a Nemzeti Kulturális Alap és a nagykanizsai székhelyű Romlott-vár Alapítvány támogatásának köszönhetően Romlott-vár (Botszentgyörgy vára) lelőhelyen. A kutatás a korábbi ásatások alkalmával megismert várkastély kapuszorosának vizsgálatára és néhány eddig tisztázatlan kérdésre irányult. Céljaink között szerepelt a várárok hídfőinek lokalizálása a várárok mindkét partján, a várudvar kutatóárokkal való átvágása az esetleges korábbi régészeti korok lakórétegeinek feltáráására, továbbá kíváncsiak

voltunk, hogy az egykori kápolna helyén vannak-e sírok. A feltárást kézi erővel folytattuk, majd a nyitott felületeket gépi erővel temettük be az ásatás végeztével.

A várról 1569-ből rendelkezünk egy rendkívül fontos dokumentummal, egy alaprajzzal, melyet Giulio Turco olasz hadmérnök készített. A dunántúli várakat az udvari haditanács megbízásából felmérő Turcot elsősorban a vár erődítményrendszere, a fő falak vonala érdekelte. Az alaprajz így az árkokat, a palánk vonalát, a várépület fő szerkezeti egységeit ábrázolja hitelesen, az épületek belső részleteivel, a helyiségek osztásával, de még a traktusok valós szélességével sem nagyon törődött. Kutatásunk során a terepviszonyok és a korábbi feltárások eredményei mellett figyelembe vettük a Turco-féle rajz iránymutatását is.

Négy, nagyjából K–Ny-i irányú kutatóárkot (szelvényt) nyitottunk. Az 1. szelvényt a várudvaron, a kút közelében húztuk, 3 ásónyom mélységben ástunk le és értük el a sárgásbarna altalajt. Ebben a szelvényben két gödörészletet, egy külső kemencét és annak az előtérgödörét tártuk fel. A 2. szelvényt a kapuszorosban nyitottuk, annak teljes hosszát átkutattuk. A szelvényt három részre tagoltuk. A 2A szakaszban a kapu két belső, téglából épített tartópillérét találtuk meg és szabaddá tettük a kapuszorost határoló hosszanti téglafalakat is. A 2B szakasz egy nagyon mély résszel kezdődött. A rétegviszonyok alapján a kapuszoros alatt meghúzódó farkasveremre utal a jelenség. A 2C szakasz egészen a várárok Ny-i partjáig hatolt, ebben a rövidebb szakaszban találtuk meg azt az É–D-i irányú téglafalat, mely valószínűleg a kapuszorost zárta és talán egyben a hídfő támasztéka is lehetett. A várárkon kívül, a 2. szelvény légvonalbeli folytatásaként, a várárok legkeskenyebb részén, a szembe partron, egy félhold alakú körülhatárolt terület (a feltételezett hídfő) középtengelyébe húztuk a 3. szelvényt. A 3A szakasz közvetlenül a várárok K-i partját érintette, itt hamar, kb. 4 ásónyom mélyen elértük az altalajt, a betöltés faszenes, paticsos volt, de sem objektum nyomára sem cölöphelyekre nem bukkantunk. A félhold alakú területen átívelő 3B szelvényrészben egy mély, leletgazdag, 16. századi gödör részletét tártuk fel. A 4. szelvényt a kápolnát határoló téglafalak között nyitottuk, az altalajt már 3 ásónyom mélyen elértük, sírok nyomát nem találtuk.

Az előkerült leletanyag jellegzetesen 16. századi: kerámia (edénytöredékek, kályhacsempe- darabok) és fémlelet (vaskések, vasszegek, puszkagolyó, nyílcsúcs) a döntő. Kevés üvegtöredék került napvilágra.

A kutatás során bizonyítást nyert, hogy a kapuszoros alatt farkasverem húzódott, a Turco-féle rajzon ábrázolt híd pedig minden bizonnyal kapcsolódott a várárok Ny-i partján feltárt É–D-i irányú téglafalhoz. A várárok K-i partján a híd fogadására alkalmas téglafalat találtunk, cölöpök nyomait azonban nem. Valószínű, hogy az évszázadok során ez már leomlott, vagy elpusztult. A feltárt külső kemence és előtérgödörre bizonyítja, hogy a várudvaron a lakóépületek elhagyása után is volt élet,

korábbi korok településrétegeire azonban egyelőre nincs bizonyíték a dombtetőn. Lakóréteget a várarkon kívül húzódó félhold alakú területen is találtunk, a leletekkel teli gödörészlet, és a felszínen talált tetőcserépdarabok talán egy őrhely meglétét bizonyítják.

A terület geodéziai felmérése megtörtént. A leletanyagot a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága zalaegerszegi központjába szállítottuk.

Munkatárs: Száraz Csilla.

VÁNDOR LÁSZLÓ

340. Nagypapornak határa

(Zala megye) R, Ró, N

A Kulturális Örökségvédelmi Szolgálat 2010 folyamán régészeti megfigyelést végzett a 76. sz. út rekonstrukciós munkálatainál

Cseri-dűlő (KÖH 20299): A 36+960–37+250 km-sz. közötti szakaszon az út mindkét oldala mellett régészeti jelenségeket észleltünk. Május 27-én az út jobb oldala mellett jelentkezett 7 objektum foltja. Augusztusban az út bal oldala mellett dolgoztak, újabb 2 objektumra bukkantunk. Október és november hónapokban ismét mindkét oldalon rézsúztak, a régészeti jelenségek száma 20-ra emelkedett. A domb rézsújében, helyenként 4 m magasan rajzolódott ki a jelenségek, melyeket létráról lehetett csak feltárni. A sötétszürke és fekete homokos agyag betöltésű objektumok zöme gödör és cölöphely, melyekből a késő népvándorlás korára datálható leletek kerültek napvilágra. Szórványként római kori kerámia-töredékek jelentkeztek. A mostani leletmentés során kiderült, hogy a műúttól nemcsak ÉNy-ra terül el a lelőhely, hanem a D-i oldalán is, sőt a terepviszonyokat figyelembe véve egészen a Herbáli-patakig húzódik le.

Kapocs-hegyhát (KÖH 20298): November 23-án a 37+620 km-szelvényénél régészeti lelőhelyet észleltünk az út jobb oldala mellett. A domboldalon egy szürke homokos agyag betöltésű objektum foltja rajzolódott ki. A lelőhely a műút É-i oldalán, a Kapocs-hegyhát DK-i részén terül el, melyet 1996-ban terepbejárás során lokalizáltak. A főút rekonstrukciója során az út jobb oldalán végzett földmunka a lelőhely DK-i szélét érintette.

Padári elágazás (KÖH 20286): A 36+500–36+700 km-sz. közötti régészeti jelenségeket észleltünk az út mindkét oldala mellett. A lelőhelyet már a 1980-as évek elején a 76. sz. út kiszélesítésekor a vízelvezető árok rézsújával megbolygatták. Mindkét oldalon buszmegállót létesítettek, aminek során Horváth László András 1985 májusában és 1986 szeptemberében végzett kisebb leletmentő ásatást. Két nagyméretű, a Balaton-Lasinja kultúrához tartozó hulladékgödör részleteit tárta fel, ám teljes kibontásuk objektív körülmények miatt elmaradt. 2010 májusában az út jobb oldala melletti buszmegállónál két rézkori gödröt tártunk fel, melyek egyike feltehetőleg a korábban részben kibontott Balaton-Lasinja kultúrához tartozó hulladékgödör része. Az út bal oldala mellett augusztusban dolgoztak ismét az útépitők, ahol tovább folytatódott a lelőhely. Itt is a rézkori település objektumait tártuk fel,

valamint szeptember közepén népvándorlás kori gödrök, cölöphelyek és egy megújított platnijú kemence került napvilágra. A leletmentésen a két oldalon összesen 11 objektumot bontottunk ki és dokumentáltunk.

Munkatársak: Eke István, Spolár Erika és Tóth Zoltán terepi asszisztensek. A geodéziai felmérést Földi Áron és Kovács Zoltán végezte.

TOKAI ZITA MÁRIA

341. Nagypapornak határa

(Ménemajor II.)

(KÖH 53217)

(Fejér megye) Kö

A lelőhelyet Miklós Zsuzsa és Terei György ismerte fel légi felvétellel, majd bejárták a területet. Ménemajortól DNy-ra, a vasútvonalon túl, lapos területen egyszerű kis körárok, közepén a sima plató átmérője kb. 21 m. 2010. november 5-én a felmérésben Merkl Máté segített.

NOVÁKI GYULA

342. Nagypapornak határa

(KÖH 72445)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) I

2010. szeptember 22–23-án megelőző régészeti feltárását végeztünk az Ipari Park ÉK-i részében, a 0617/45 hrsz.-ú telken tervezett porta- és fogadóépület területén.

A K–Ny-i irányú 386,89 m² nagyságú, téglalap alakú szelvényben 13 régészeti jelenséget – 4 árkot és 9 gödröt – tártunk fel. A jelenségek a szelvény Ny-i harmadát elfoglaló sárga, vöröses-sárga, homokos talajban kevésbé, míg a K-i szürke, agyagos részen igen jól kirajzolódtak. Az objektumok többsége – az árok kivételével – igen sekély volt, minden bizonnyal a korábbi földmunkálatok során sérülhettek. A kiásott állatcsontok és némi kézzel formált kerámia-töredék alapján pontos kor meghatározásuk nem lehetséges. A feltárt objektumok a 2008–2009. években megkutatott, nagy kiterjedésű császárkori és késő népvándorlás kori települések É-i részéhez tartoznak.

Munkatárs: Kiss László rajzoló.

SCHOLTZ RÓBERT

343. Nagypapornak határa

(Baranya megye) B, LT, Ró, Á

A Horvát Tranzit gázvezeték-fektetés földmunkáinak régészeti megfigyelését végeztük 2010 folyamán a beruházás által érintett lelőhelyeken.

Cerina I. (HT-175 lh., KÖH 74709): Szeptember 2–6. között dolgoztunk a területen, ahol a humuszréteg gépi eltávolítása során egy vélhetően Árpád-kori templom alapozásának maradványait azonosítottuk, ezért a további munkavégzést a nyomvonal 166+525 és 166+560 km-szelvényei között leállítottuk. A gázvezeték nyomvonalában a 352 m²-nyi nyesett területből 317 m² volt régészetileg pozitív.